

TAITEEN EDISTÄMISKESKUKSEN LAUSUNTO

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN SIVISTYS- JA TIEDEJAOSTOLLE 15.10.2025

Asia: HE 99/2025 vp — Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Taiteen edistämiskeskus kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Pyydämme valiokuntaa kiinnittämään erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Momentille 29.80.50 kohdistuviin määräraholeikkauksiin taiteen ja kulttuurin avustuksiin (Taiteen edistämiskeskuksen / Taide- ja kulttuuriviraston myöntämät valtionavustukset taiteen vapaalle kentälle)
- Taiteen ja kulttuurin rahoituksen ennakoitavuuteen
- TEM:n yritystukirekisterin käytön tarkoituksenmukaisuuteen VM:n budjettivalmistelun tausta-aineistona
- Valtion toimintamenosäästöjen kohdentumiseen Taide- ja kulttuurivirastolle

1. Taiken harkinnanvaraisiin avustuksiin esitetään 1,3 miljoonan euron lisäleikkausta

Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2026 esitetään 1,3 miljoonan euron lisäleikkausta Taiteen edistämiskeskuksen harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin. Leikkaus kohdistuu ei-lakisääteisiin tukimuotoihin (taiteen edistäminen –600 000 €, kulttuurin edistäminen –700 000 €) ja pienentää Taiken ei-lakisääteisiä avustusmäärärahoja noin viidellä prosentilla.

Kyseessä on kolmas peräkkäinen leikkausvuosi. Yhteensä Taiken määrärahat ovat kolmen vuoden aikana vähentyneet noin 7 miljoonaa euroa eli 25 prosenttia.

Samaan aikaan Taikelle osoitettuja erillismäärärahoja on lopetettu ja opetus- ja kulttuuriministeriö on siirtänyt virastolle uusia hakijoita ilman täysimääräistä kompensatiota. Näiden yhteisvaikutuksesta määrärahojen todellista leikkausta ei voida arvioida pelkästään eduskunnan vuotuisten budjettipäätösten perusteella.

Seuraavassa taulukossa on esitetty Taikella budjetissa vuosittain osoitetut määrärahat ja niiden vertailukelpoinen taso ottaen huomioon Taikelle siirrettyjen hakijoiden tai tukimuotojen vaikutus. Vuoden 2026 osalta tiedot ovat ennakkotietoja perustuen valtion vuoden 2026 talousarvioesityksen vaikutukseen.

Apurahat	Yhteisöavustukset	Yhteisöt vertailukelpoinen	Vuosi
24 703 000 €	21 703 000 €	26 371 000 €	2023
24 597 000 €	21 783 000 €	25 151 000 €	2024
23 819 000 €	21 384 000 €	21 384 000 €	2025
24 243 000 €	19 897 000 €	19 897 000 €	2026

Leikkaukset heikentävät taiteen ja kulttuurin alueellista saavutettavuutta

Leikkaukset vaikuttavat merkittävästi taiteen ja kulttuurin alueelliseen saavutettavuuteen. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella toimivien taide- ja kulttuuriyhteisöjen toimintaedellytykset ovat heikentyneet, ja monien pitkään toimineiden yhteisöjen rahoitus on vaarassa katketa.

Kehitys uhkaa taiteen ja kulttuurin monimuotoisuutta sekä koko maan kattavaa kulttuurista infrastruktuuria. Vaikutukset korostuvat tilanteessa, jossa kuntien valtionosuuksia supistetaan ja kuluttajien ostovoima heikkenee. Tilanteen korjaaminen vaatii riittävien määrärahojen ohella strategista monihallinnollista yhteistyötä.

	2023	2024	2025	2026
Rahoitusta saaneet yhteisöt yhteensä	654	535	391	360 (arvio)
Yhteisöjen rahoitus yhteensä	24 573 500 €	21 524 000 €	21 364 000 €	19 897 000 €
Pääkaupunkiseudulle kohdistuva rahoitus	274	258	184	170 (arvio)
	11 755 500 €	11 859 500 €	11 231 000 €	10 277 000 €
Muualle Suomeen kohdistuva rahoitus	380	277	207	190 (arvio)
	12 818 000 €	9 664 500 €	10 133 000 €	9 620 000 €

Nykyisessä tilanteessa on erityisen huomattava, että **vapaan kentän toiminta-avustukset — mukaan lukien festivaalien toiminta-avustukset — eivät ole sidottuja indeksiin**. Tämän vuoksi määrärahat eivät riitä huomioimaan kustannusten nousua, vaikka Taiteen edistämiskeskus on tehnyt suomalaisessa kulttuurirahoituksessa poikkeuksellisiakin ratkaisuja ja pystynyt korottamaan tukitasoja myös leikkausvuosina.

Esimerkiksi festivaalien kohdalla korotuksia ei ole ollut mahdollista toteuttaa, mikä muodostaa merkittävän haasteen tilanteessa, jossa kustannukset nousevat ja kuluttajien maksukyky heikkenee. Vapaan kentän julkisen tuen määräraha ei voi olla jatkuvasti laskeva — se ei tue eikä mahdollista toimijoiden liiketoiminnan kehittymistä.

2. Taide- ja kulttuurikenttä tarvitsee ennakoitavuutta

Tiede- ja kulttuuriministeri ilmoitti 8.10.2025, että OKM:n hallinnonalalle suunniteltu 7,8 miljoonan euron yritystukileikkaus perutaan. Taiteen edistämiskeskus pitää tätä myönteisenä, mutta momenttikohtaiset määrät eivät vielä ole tiedossa.

Taide- ja kulttuurialan toimijat tarvitsevat pitkäjänteistä ja ennakoitavaa rahoitusympäristöä. Taite on osaltaan pyrkinyt:

- viestimään määrärahamuutoksista ennakoivasti
- uudistamaan avustusmuotojaan yhteistyön ja rakenteiden vahvistamiseksi
- tarjoamaan neuvontaa rahoituspuolelta monipuolistamiseksi

- vahvistamaan yhteistyötä Business Finlandin kanssa yrittäjyyden ja liiketoiminnan kehittämisessä.

Näiden toimenpiteiden onnistuminen edellyttää luottamusta viranomaisten ja taidekentän välillä. Ennakoitava rahoitus on tämän luottamuksen perusedellytys.

3. TEM:n yritystukirekisterin käyttö kulttuurirahoituksen budjettivalmistelussa on harhaanjohtavaa

Mikäli Taiken määrärahojen leikkauksia on perusteltu työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämän yritystukirekisterin tiedoilla, on kyse merkittävästä virhetulkinnasta.

Rekisteriin kirjautuvat automaattisesti kaikki EU:n **de minimis** -periaatteella myönnettyt tuet — myös taiteen ja kulttuurin avustukset, jotka eivät ole yritystukia. Nämä tuet ovat EU-sääntelyn sallima tapa tukea pienimuotoista ja yleishyödyllistä toimintaa, kuten taiteilijoiden ja kulttuuriyhteisöjen työtä.

Jos tällaisia tukia pidetään yritystukina ja käytetään perusteena leikkauksille, vääristyy koko budjettivalmistelun lähtökohta.

Hallitusohjelmassa korostetaan luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden kasvua. Suomessa alan yritystoiminta on kuitenkin usein pienimuotoista ja osa-aikaista. Sen kehittyminen edellyttää vastikkeettomia avustuksia, jotka tukevat taiteellisen sisällön kehittämistä ja liiketoiminnan alkuvaiheita ennen markkinaehtoisen kasvun syntymistä.

Yritystukitulkinta on siten ristiriidassa hallitusohjelman, kulttuuripoliittisen selonteon ja luovan talouden kasvustrategian linjausten kanssa.

On tärkeää, että valiokunta kiinnittää huomiota tähän tulkintavirheeseen ja varmistaa, ettei **de minimis** -periaatetta käytetä perusteettomasti leikkausten oikeutuksena. Päinvastoin — se on EU:n sallima väline luovan talouden, kulttuuriyrittäjyyden ja taiteen elinvoimaisuuden tukemiseksi koko maassa.

4. Taide- ja kulttuuriviraston riittävät toimintamenot

Taiteen edistämiskeskus ja Kansallinen audiovisuaalinen instituutti yhdistyvät 1.1.2026 Taide- ja kulttuurivirastoksi. Tavoitteena on tehokkaampi toiminta ja yhteisten palvelujen kehittäminen. Jos uudelle virastolle osoitetaan riittävät määrärahat toiminnan käynnistämiseen, sillä on mahdollisuus olla erittäin vahva toimija myös hallinnonalojen välisessä yhteistyössä.

Yhdistymisestä aiheutuu kuitenkin mittavia kertaluonteisia kustannuksia, joille ei toistaiseksi ole osoitettu lisämäärärahoja. Mikäli viraston toimintamenoja leikataan samanaikaisesti, vaarantuvat sekä palvelujen jatkuvuus että yhdistymisen tavoitteet.

On välttämätöntä, että uuden viraston toimintameno- taso säilytetään vähintään nykyisellään.

Helsingissä 14.10.2025

Kaisa Rönkkö
Johtaja
Taiteen edistämiskeskus
kaisa.ronkko@taike.fi
puh. 050 439 7868